

B839
A2
v.4

SUPERIORUM PERMISSU

FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

LIBER SEPTIMUS.

ETHICA.

PROOEMIUM.

Post speculativas metaphysicae scientiae contemplationes, illam tandem philosophiae partem aggredimur, quam ab initio tanquam practicam hominis institutionem quoad voluntatem ordinandam promisimus, quam tamen ob jam dictas ibidem rationes, extra sedem suam, post tractatum integrum de Deo rejicere maluimus. Vocatur haec philosophiae pars *philosophia moralis*, vel, ad modum ceterarum partium, nomine graeco : *ethica*.

1) *Definiri* ethica potest : scientia recte ordinandi actiones humanas. Scientiam intellige, non qualemcumque cognitionem per causas, sed eam per causas altissimas, utpote philosophiae partem. Item intellige per lumen naturalis nostrae rationis acquisitam notionem; qua re vitabitur ethicae confusio cum ea theologiae supernaturalis parte quae theologia moralis dici solet.

2) *Objectum* ethicae sunt actiones humanae omnes ordinandae; scilicet activitas libera hominis tum interna tum externa, ea nimirum quae vel a libera voluntate elicitur, vel sub ejus imperio perficitur, ordinanda est secundum rectae dictamen rationis.

3) *Finis* igitur ethicae est rectam normam, qua dirigantur ac temperentur omnes nostrae operationes, statuere, statutam applicare, applicatam ad ultimas usque conclusiones deducere; idque totum per principia rationis, causas ontologicas, sive physicas sive morales, scientifice ordinatum perspicere.

4) *Medium* vero hujus scientiae subjectivum est merum lumen rationis humanae naturale; medium objectivum est consideratio naturae humanae,

tum in se, tum praesertim secundum relationes suas ad mundum aspectabilem inferiorem, ad homines alios nobiscum viventes, ad Deum auctorem naturae totius.

5) *Comparatio hujus scientiae cum aliis scientiis humanis*, nonnullas ostendit differentias. Est enim haec nostra non quidem speculativa sicut aliae multae, ad cognitionem aliquam acquirendam tendens ut veritas cognoscatur, sed *practica*, tendens ad principiorum cognitionem ut per ea dirigi queat nostra operatio. Est deinde ethica scientia universalitate sua vere *superior* aliis omnibus scientiis practicis, quum operationem humanam non sicut ceterae ad finem aliquem particularem, atque in ordine aliquo particulari dirigere studeat, sed ad supremum hominis finem, in omni ordine in quo homo ullo se modo possit in hac vita habere. Est etiam ex ipso suo objecto et ex suo fine *nobilissima* omnium humanarum scientiarum; quandoquidem iste inter universas creaturas nobilissimus existat homo, cujus excellentissima facultas, liberam dico voluntatem, per ethicam doceatur et quae ipsa sit, et quo tendere possit ac debeat, et quomodo, qua norma, quibus mediis illo congniti oporteat. Est denique inter omnes humanas scientias lumine naturali possibile, *utilissima* haec, imo una *necessaria*, quacum humana natura finem suum ac bonum attingere discat, sine qua nec finem ac bonum suum obtinere, neque proinde ad aliquid ipsa vere bona esse possit.

6) *Methodus* nonnisi una rationabilis in praesenti re apparet; si nempe iis omnibus praesuppositis, quae in metaphysicis de mundi universi natura, et fine, de hominis ipsius natura, ortu, vita praesente et futura, de Dei omnium auctoris personalis existentia, essentia ac proprietatibus, cognitione, providentia et dominio, perfectione justitiae, bonitatis, sapientiae, suis quaeque locis dicta sunt, jam ipsum finem ultimum naturae humanae ejusque operationum, quaeramus deducere, normamque exinde universalissimam agendi statuantes, eandem ad hominis activitatem applicemus.

7) *Dividetur* igitur imprimis universa Ethica in tres partes, quarum prima actum humanum universim considerans, illa ejus elementa, adjumenta, normam, adjuncta respiciat quae omnibus humanis actibus communia sint; altera vero actus illos scrutetur quatenus variis in adjunctis, variis relationibus innexus homo quisque privatus existat; tertia tandem actus non jam hominis privati sed actus humanos sociales varios, seu hominum prout societatis membra sunt, perspiciat. Sint ergo:

Pars 1. De actu humano generatim.

Pars 2. De actu humano privato.

Pars 3. De actu humano sociali.

PARS PRIMA.

DE ACTU HUMANO GENERATIM.

Activitatem humanam universim inspicientibus tria nobis praecipue tractanda veniunt: essentiae ejus analysis, moralia ejus attributa, ac norma ejus proxima. Sint igitur:

Caput 1. De essentia actus humani.

Caput 2. De attributis moralibus actus humani.

Caput 3. De norma actus humani proxima.

CAPUT I.

DE ESSENTIA ACTUS HUMANI.

Omnis natura essentialiter finem sibi proprium habet praestitutum, essentiae huic porportionatum, in eumque per activitatem sibi propriam necessario inclinatur et tendit. Igitur essentiam activitatis humanae recte agnoscere volentes, praevie dispiciamus oportet quatenam hominis operatio ipsi sit relate ad finem naturalem propria et specifica, quae proinde possit omnem ejus activitatem atque tendentiam repraesentare; ejus, inquam, reduplicative ut hominis. Tum sufficet istius operationis duplex elementum inquirere: objectivum seu extrinsecum alterum, scilicet finem actuum humanorum, alterum subjectivum seu intrinsecum, scilicet exercitium activitatis principiative inspectae.

Quaestio 1. De activitate humana specifica.

Quaestio 2. De fine actuum humanorum.

Quaestio 3. De principio actuum humanorum.

QUAESTIO 1.

De activitate humana specifica.

Propositio 1.

Propriam naturae humanae activitatem finalem seu tendentiam, appetitus rationalis seu voluntas exhibet.

Notiones. 1) Proprium actionis naturalis principium est subjecti agentis natura; per hanc scilicet ad finem sibi proprium singulae res diriguntur ac sollicitantur. Unde conceptus naturae et conceptus finis a creatore intenti ad se invicem sunt correlati (cfr. ontol. et cosmol.).